



DEN NORSKE KIRKE

Kirkerådet, Mellomkirkelig råd, Samisk kirkeråd

UKM 07/06 Hvordan forholde seg til og hindre overgrep og vold i kirkelig ungdomsarbeid

Bakgrunn

Barn og ungdom har ulike oppvekstvilkår. Mange barn og unge vokser opp under vanskelige forhold, og har ikke fått oppleve den trygghet, omsorg og kjærlighet som de burde ha fått. Også de som vokser opp under det vi vil kalle ”gode” forhold kan ha det vondt. Vold og overgrep retter seg ikke mot bestemte grupper i samfunnet, men finnes i alle slags familier og sammenhenger i vårt samfunn. Vold og overgrep mot barn og ungdom skjer. Som kirke kan vi ikke være tause og lukke øynene når barn og ungdom opplever vonde ting i livet.

Vi tar opp overgrep og vold som sak på UKM fordi vi ønsker å bevisstgjøre oss på at det dessverre skjer overgrep mot barn og ungdom i kirkens barne- og ungdomsarbeid. Vi vil også vise at ungdom er opptatt av dette og tar seksuelle overgrep på alvor! Gjennom å sette ord på problemet og gjennom å ta forholdsregler, kan vi være med på å forhindre at nye overgrep skjer. Vi må våge å tenke på det statistikkene viser oss: det finnes personer utsatt for overgrep også i vår menighet! Overgrep skal tales i hjel, ikke ties i hjel!

Kirkens Ressurssenter mot vold og seksuelle overgrep ble opprettet i 1996.

Bakgrunnen var et ønske fra kirken om å kunne hjelpe mennesker som har vært eller er utsatt for overgrep- og krenkelseserfaringer. Kirkens Ressurssenter har derfor vært sentrale i arbeidet med dette sakspapiret. De vil også være med på UKM med et lite seminar om teamet.

Vold og overgrep som hinder for barn og unges livsutfoldelse

Vi ønsker at barn og unge skal vokse opp i en kirke som gir trygghet og utviklingsmuligheter for liv og tro. Barn og ungdom er framtida. Et trygt og godt miljø gir barn og unge et godt utgangspunkt for å møte framtida. Mange barn og unge blir utsatt for vonde erfaringer i oppveksten. Det kan være erfaringer av fysisk og psykisk vold, krenkelser og seksuelle overgrep. De som foregriper seg kan være foreldre, nær familie, eller andre omsorgspersoner som barna har tillit til, som for eksempel ledere i kirken. Overgrep skjer i det skjulte og er omgitt av mye taushet, også i kirkelige sammenhenger. Utad er det derfor vanskelig å oppdage denne type overgrep. Mange vil ikke en gang tenke på at noe så vondt som overgrep og vold kan skje i en kristen sammenheng. Til tross for den oppmerksomhet det har vært i forhold til overgrepssproblematikk de siste tiår, skjer det fremdeles overgrep i både familier og i kirkelige sammenhenger. Er vi som aktive i ungdomsarbeidet i kirken flinke nok til å snakke om og se dette?

Kunnskap er viktig for å hindre og lindre overgrep!

Kunnskap er viktig for alle. Selv om vold og seksuelle overgrep har vært et tema i mange år, er det allikevel vanskelig å snakke om temaet. Dette skyldes tendensen til fornektelse og at denne typen erfaringer er forbundet med skyld og skam. For å kunne

«Soa_Adr2»	E-post: «Soa_Email»	Telefon: «Soa_Tlf»
«Soa_Adr»	Web: «Soa_div3»	Telefax: «Soa_Fax»
«Soa_Postnr» «Soa_Poststed»	Org. nr.: «Soa_div1»	Bankkontonr: «Soa_div2»

hjelpe dem som er berørt og for å forhindre nye overgrep er det viktig å bryte tausheten. Vi må snakke om saken og skaffe oss kunnskap. Hva er vold? Hva er seksuelle overgrep? Hvem rammes? Hvordan kan vold og overgrep stoppes og forebygges?

Det er også viktig å ha kunnskap om hvorfor det er så skadelig. Seksuelle overgrep gjør skade på den som utsettes, og har store omkostninger både for den det gjelder og for samfunnet som helhet. Overgrepserfaringer som ikke blir stoppet eller ikke blir bearbeidet, vil begrense helse og livskvaliteten til den utsatte i betydelig grad. En stor del barn og unge som ikke får bearbeidet sine overgrepshistorier, vil utvikle psykiske problemer som voksne. Mange voksne med overgrepserfaringer fra ungdomsårene lever tilsynelatende alminnelige liv, men strever samtidig med lavt selvbilde, ensomhet, skyld- og skamfølelse på grunn av det vonde de har opplevd. Det å ha opplevd overgrep kan gå ut over evnen til å mestre livet, bidra til å forstyrre tillitsrelasjonen og forholdet til både Gud og andre mennesker. Tillit og trygghet er en forutsetning for tro og tilhørighet til et kristent fellesskap. Dersom et menneske ikke kan føle seg trygt, vil det også ha vanskelig for å skulle forholde seg til andre mennesker – også i kirken.

Folk flest ønsker ofte å beskytte seg mot det en hører om barn og overgrep. Forestillingen om at kristne mennesker ikke kan gjøre skade, fører til at barn og unge ikke får den hjelp de trenger. Når omgivelsene ikke ser tegn på eventuelle overgrep eller ikke tar slike mistanker på alvor, blir de som er utsatt for overgrep overlatt til seg selv. Overgrep som blir begått i kristen sammenheng, for eksempel at en leder forgriper seg på et menighetsmedlem, kan i tillegg til øvrige problemer som krenkelseserfaringer gir, også føre til problemer for den utsatte med å forholde seg til Gud. Hvorfor bryr ikke Gud seg om meg? Hvorfor stoppet ikke Gud det fæle som skjedde? Vil Gud at dette skal skje? Skadene av overgrepene forsterkes ytterligere ved at den utsatte også kan miste troen på mennesker og på den gode Gud.

Voksne med overgrepserfaringer fra barne- og ungdomstiden gjør seg gjerne tanker om hvorfor ingen så hva som skjedde eller våget å gripe inn. Det hadde gjort en stor forskjell om andre hadde brydd seg og spurt om noe galt eller om noe vondt hadde skjedd. Kirken må bli flinkere til å rette søkelys på hvordan vi møter barn og ungdom som har volds- og overgrepserfaringer. Samtidig må vi også arbeide med å forebygge overgrep i vårt miljø. Vi må og se våre begrensninger dersom vi får kjennskap til overgrep eller møter barn/unge med store traumer som følge av overgrep. Da må vi sørge for at barnet får den rette hjelp og oppfølging fra et profesjonelt hjelpeapparat. Mange senskader kan oppstå av et overgrep, og det er viktig med riktig behandling og hjelp. Her må vi vite hvem vi skal kontakte og hvem vi kan spørre om hjelp.

Både gutter og jenter kan være utsatt for overgrep. Overgrep blir som regel begått av en i en mer overordnet rolle mot en i en underordnet rolle. Makten mellom de to er som regel ulikt fordelt, for eksempel pga. av ulik alder eller ved at overgriper innehar en lederposisjon. Det er heller ikke uvanlig at den som blir utsatt for overgrep er i en sårbar livssituasjon.

Hva kan vi gjøre for å hindre overgrep?

Det viktigste vi kan gjøre for å hindre overgrep er å skape trygge og gode ungdomsmiljøer! Dette gjør vi gjennom å snakke om at overgrep skjer og kan skje i barne- og ungdomsarbeidet. Dette kan for eksempel skje i form av kurs og temaer på ledersamlinger. Gjennom at man i ungdomsarbeidet drøfter hvordan man skal forhindre overgrep, hva som er varseltegn og hvordan man skal håndtere det når det

først skjer, gir man et tydelig signal om at man ikke tillater overgrep. Lederne må våge å snakke om overgrep og lage seg forholdsregler for å unngå at dette kunne skje. Man kan for eksempel lage regler for hva som tillates og ikke tillates av oppførsel.

Gjennom retningslinjer i ungdomsarbeidet kan man også bidra til at man unngår situasjoner der overgrep kan finne sted eller at det kan oppstå en mistanke eller misforståelse om at overgrep har funnet sted. Noen ungdomsmiljøer har utarbeidet *ledererklæringer* der man blant annet skriver under på at det ikke er tillat med romantiske relasjoner til for eksempel konfirmanter som man er leder for. *Acta- Barn og unge i Normisjon* har laget en egen veiledning for ledere på leir (ligger vedlagt). Slike og andre typer retningslinjer er ikke bare en beskyttelse for deltagerne, men også en beskyttelse for lederen. Lederen blir bevisst på å unngå situasjoner som kan skape misforståelser.

Det å være leder er en krevende oppgave. Det er mye man skal være bevisst på. Blant annet bør man være bevisst på hvilke signaler man sender til omgivelsene. Hvordan man forholder seg til og omgås dem man er leder for er forskjellig, men en leder må tenke igjennom om han/hun ufrivillig sender signaler som kan misforståes. Hvor fysisk er man i kontakten med de andre? Hva slags steder, situasjoner og omgivelser er det man møtes i? Som leder må man unngå handlinger, situasjoner og steder som kan skape tvil eller mistanke, selv om det i virkeligheten kan være helt uberettiget i forhold til det som er de faktiske forhold.

Hovedlederne bør ha innsikt i gjeldende lover og regler for håndtering av denne type saker. Det er også viktig å være tydelig på at som ungdomsleder er du ikke bundet av taushetsplikt når du får kjennskap til eller mistanke om overgrepssaker som personer under atten år. Selv offentlige ansatte som ellers er bundet av taushetsplikten, har en meldeplikt ved kjennskap til eller mistanke om overgrep mot mindreårige. Som ung leder i ungdomsarbeidet er det viktig at du ikke blir gående alene med dette, men går videre til for eksempel hovedleder.

I arbeidet med å forhindre overgrep er det viktig å være bevisst på at kjønn og makt henger sammen. Hvilken forståelse har vi av samspillet mellom jenter og gutter? Hvilke "roller" er det tillatt å spille for henholdsvis gutter og jenter i ungdomsarbeidet og hvordan er det å være jente og gutt i våre ungdomsarbeid? Dette henger sammen med en UKM-saken om "Gutter og jenter i kirken" Videre kan kunnskap om egen kropp, seksualitet og grenser bidra til å forebygge overgrep. Kirken må ha en forkynnelse og undervisning som tar på alvor at menneskelivet har en seksuell dimensjon. Skal kirken våge å snakke om seksuelle overgrep må den også våge å snakke om seksualitet.

Spørsmål til samtale:

1. Hva kan vi gjøre i kirken generelt for å forhindre overgrep?
2. Hva kan vi gjøre vårt ungdomsarbeid for å forhindre overgrep?